

ΞΕΝΟΦΩΝ ΖΟΛΩΤΑΣ

Ο αιώνιος καθηγητής

Επηρέασε την οικονομική και πολιτική πορεία της Ελλάδας με τις απόψεις του, που είναι επίκαιρες έως τις ημέρες μας, με βασικό στοιχείο του χαρακτήρα του την τάση να επιτυγχάνει συγκλίσεις

ΤΗΣ ΝΙΚΟΛΕΤΤΑΣ ΜΟΥΤΟΥΣΗ

«**Τ**έσσερα πράγματα με έμαθε ο πατέρας μου. Πρώτα να είμαι έντιμος, δεύτερον να είμαι δίκαιος, τρίτον γενναίωδρος και τέταρτον σκληρός. Εκείνος ήταν. Και εγώ, ολόκληρη τη ζωή μου, προσπάθησα να του μοιάσω». Τα λόγια αυτά ανήκουν στον διαπρεπή οικονομολόγο, τον μακροβιότερο διοικητή της Τραπέζης της Ελλάδος, τον πολιτικό της συνείδησης. Τον καθηγητή, όπως ο ίδιος ο Ξενοφών Ζολώτας προτιμούσε να τον αποκαλούν.

Είχε συμπληρώσει έναν αιώνα όταν, το 2004, έφυγε από τη ζωή. Σήμερα, δέκα χρόνια από τον θάνατό του και 110 από τη γέννησή του, η Τράπεζα της Ελλάδος τιμά τον Ξενοφώντα Ζολώτα με μία έκθεση για τους σταθμούς της ζωής του. Σταθμούς και για την ιστορική πορεία ολόκληρης της χώρας. «ΤΑ ΝΕΑ» παρουσιάζουν αποσπάσματα από τον δίγλωσσο κατάλογο, που εξέδωσε για την έκθεση το Κέντρο Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης της Τραπέζης της Ελλάδος.

Η ΠΡΩΤΟΥΠΟΥΡΓΙΑ. Οι απόψεις του Ξενοφώντα Ζολώτα, που επηρέασαν την οικονομική και την πολιτική πορεία της Ελλάδας, εξακολουθούν μέχρι τις ημέρες μας να είναι εξαιρετικά επίκαιρες. Βασικό στοιχείο του χαρακτήρα του υπήρξε η τάση του να επιτυγχάνει συγκλίσεις. Αυτή ήταν και η επιδίωξή του όταν το 1989 ανέλαβε πρωθυπουργός στην οικονομική κυβέρνηση.

«Ανέλαβε κυβερνητικά αξιώματα, διαπνεόμενος από υψηλό αίσθημα ευθύνης και επιδεικνύοντας αγωνιστικότητα και μετριοπάθεια» σημειώνει ο σημερινός διοικητής της Τραπέζης, Γιάννης Στουρνάρας.

Όπως αναφέρει και ο κατάλογος, «το βασικότερο επίτευγμα της κυβέρνησης Ζολώτα ήταν ότι, μέσω της συζήτησης των οικονομικών ζητημάτων σε διαπαραταξιακές επιτροπές, της θεμελίωσης ενός νέου τρόπου διαχείρισης της οικονομικής πολιτικής και της διακήρυξης της ανάγκης μεταβολής πορείας, πυροδότησε την απαραίτητη αλλαγή αντιλήψεων».

Ο Ζολώτας έλεγε ότι «το πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας είναι μακροχρόνιο και δεν είμαστε ταχυδακτυλουργοί» και ότι χρειαζόταν «χρόνια αγωγή και όχι επιπολαιότητες». Επίκαιρη όσο ποτέ είναι και η άποψή του, σύμφωνα με την οποία υποστήριζε: «Θεωρώ πατριωτικό καθήκον όλων των Ελλήνων κάθε παρατάξεως όπως συμβάλλουν εις την ανάσχεσιν της κακώς εννοούμενης πολιτικοποίησης των οικονομικών προβλημάτων της χώρας».

Η αντίδραση όμως των πολιτικών αρχηγών στις προτάσεις του δύο φορές στις αρχές του 1990 τον έκανε να συνειδητοποιήσει τις βραχυχρόνιες σκοπιμότητες των κομμάτων που τον στήριζαν και να αποχωρήσει από το πολιτικό προσκήνιο τον Απρίλιο του ίδιου έτους.

Αντιμέτωπος με την πολιτικοποίηση

της οικονομίας βρέθηκε και σε άλλες στιγμές της σταδιοδρομίας του. Είναι ενδεικτικό ότι από το 1978, πρώτο έτος θέσπισης νομισματικού στόχου, δηλαδή ορίου αύξησης της προσφοράς χρήματος, ο Ζολώτας τόνιζε την ανάγκη περιορισμού των μισθολογικών αυξήσεων, λέγοντας μάλιστα ότι ο δημόσιος τομέας έπρεπε να δώσει το καλό παράδειγμα προς αυτή την κατεύθυνση.

Παρά τις εισιγήσεις του, η δημοσιονομική πολιτική και η πολιτική μισθών προσέλαβαν έντονα επεκτατικό χαρακτήρα. Οι δημόσιες δαπάνες αυξήθηκαν λόγω των εισαγωγών πετρελαίου και από το 1978 άρχισαν να καταγράφονται ελλείμματα στον τακτικό προϋπολογισμό, τα οποία αυξάνονταν με επιταχυνόμενο ρυθμό όσο πλησίαζαν οι εκλογές του 1981. Ο εκλογικός κύκλος είχε αρχίσει να επηρεάζει την οικονομική πολιτική.

ΤΟ ΙΔΑΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ. Ο ίδιος υποστήριζε ότι πρέπει να δίνεται μεγάλη σημασία στην ιδιωτική πρωτοβουλία και στην ελεύθερη οικονομία. Ιδανικό σύστημα ήταν για τον Ζολώτα εκείνο που θα διαμόρφωνε το θεσμικό πλαίσιο που θα μεγιστοποιούσε την κοινωνική ευημερία, δηλαδή ο «φύλελεύθερος σοσιαλισμός». Κατά τη γνώμη του, η κοινωνικοπολιτική ευημερία μιας χώρας στηριζόταν σε τρεις πυλώνες: στην παραγωγικότητα, στην ελευθερία και στην κοινωνική δικαιοσύνη.

Το κράτος έπρεπε, κατά τον Ζολώτα, να συμπληρώνει την ιδιωτική πρωτοβουλία. Έπρεπε ακόμη να υπάρχει σαφής διαχωρισμός των ορίων της πολιτικής για την οικονομική ανάπτυξη και της κοινωνικής πολιτικής. Ο Ζολώτας ήταν επίσης ο κυριότερος υποστηρικτής της εκβιομηχάνισης της Ελλάδας τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη. Το μέλλον της χώρας βρισκόταν κατ' αυτόν στη βιομηχανία και μάλιστα στην εξαγωγική.

Ιδιαίτερη υπήρξε επίσης η συμβολή του στον εξευρωπαϊσμό της ελληνικής οικονομίας και στην ένταξη στην ΕΟΚ. Η ένταξη της χώρας στην ευρωπαϊκή οικονομία γινόταν, κατά τον Ζολώτα, σε περίοδο κρίσης τόσο για την παγκόσμια οικονομία όσο και για την Ελλάδα. Η ελληνική οικονομία, ωστόσο, «δεν εισέρχεται για να γίνει βάρος στην Κοινότητα», όπως έλεγε.

Τα οφέλη και για τις δύο πλευρές ήταν πολιτικά και οικονομικά. Η ελληνική βιομηχανία αποκτούσε το πλεονέκτημα των εξαγωγών στη μεγάλη ευρωπαϊκή αγορά, ενώ η ελληνική γεωργία θα ξεπερνούσε, κατά τη γνώμη του, τις διαρθρωτικές αδυναμίες της με την ευρωπαϊκή χρηματοδότηση. Η ΕΟΚ, από την άλλη, αναβαθμιζόταν πολιτικά, ενσωματώνοντας στους κόλπους της μια οικονομία γνωστή για τον δυναμισμό και την προσαρμοστικότητα της.

Μόνο πρόβλημα για την ευρωπαϊκή, πλέον, Ελλάδα αποτελούσε ο τρόπος λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης και το έλλειμμα καλής οργάνωσης στον δημόσιο τομέα και στις ΔΕΚΟ. Εκεί απαιτούνταν, κατά τον ίδιο, πρωτοβουλίες προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί το κόστος της προχώρησης στην ΕΟΚ για την ελληνική οικονομία και κοινωνία.

ΤΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ. Η ευρωπαϊκή πορεία της Ελλάδας ήταν γι' αυτόν ένα στοίχημα που έπρεπε να κερδίσει η ελληνική επιχειρηματική τάξη. Μέχρι το τελευταίο συγγραφικό του έργο ο Ζολώτας τόνιζε τη σημασία της πλήρους ενσωμάτωσης της ελληνικής οικονομίας στην ΕΕ και την προσαρμογή της στην οικονομική πολιτική της Ένωσης. Παρά τα αξιώματα που ανέλαβε, δεν εγκατέλειψε ποτέ τα ακαδημαϊκά του καθήκοντα. Όλα τα χρόνια μέχρι τη συνταξιοδότησή του λόγω ορίου ηλικίας, το 1968, ο καθηγητής Ζολώτας βρισκόταν ανελλιπώς στην πανεπιστημιακή του έδρα. Εγγραψε εκατοντάδες άρθρα, μελέτες και βιβλία, ενώ ήταν ο πρώτος οικονομολόγος που εξέδωσε το 1942 ένα ολοκληρωμένο θεωρητικό σύγγραμμα, κατάλληλο για διδασκαλία σε φοιτητές – τι «Θεωρητική Οικονομική».

Η πιο σημαντική παρακαταθήκη για την ελληνική οικονομική σκέψη ήταν η άποψή του ότι η οικονομική επιστήμη μπορεί να βελτιώσει τις κοινωνικές και τις οικονομικές συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων γενικά και των Ελλήνων ειδικότερα. Αποτελεί κοινό τόπο για όλους ότι ο Ξενοφών Ζολώτας ήταν ένας από τους πιο χαρισματικούς Έλληνες του 20ού αιώνα, που συνέβαλε στην οικονομική μεταμόρφωση της χώρας.

Παρά την πολύχρονη σταδιοδρομία του ως διοικητής της Τραπέζης της Ελλάδος και τα πολιτικά αξιώματα, που ανέλαβε, ο Ξενοφών Ζολώτας προτιμούσε να τον αποκαλούν «καθηγητή»

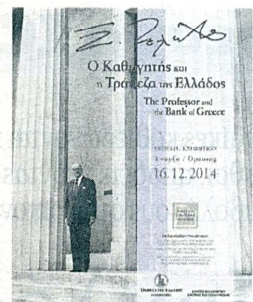
1. Το 1989 αναλαμβάνει πρωθυπουργός στην οικογενειακή κυβέρνηση, στη διάρκεια της οποίας πραγματοποιήθηκε η συνάντηση υπό τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, Χρήστο Σαρτζετάκη και τη συμμετοχή των πολιτικών αρχηγών, Ανδρέα Παπανδρέου, Κωνσταντίνου Μητσότακη και Χαρίλαο Φλωράκη

2. Σε δεξίωση το 1958 στο ξενοδοχείο Μεγάλη Βρετανία με την Ελιζαμπεθ Τέιλορ. Δίπλα της δεξιά ο σύζυγός της Μάικλ Τοντ

3. Κατά την ορκωμοσία του τον Φεβρουάριο του 1955 ως Διοικητής της Τραπέζης της Ελλάδος, με τους Υποδιοικητές και διευθυντικά στελέχη

4. Τη δεκαετία του '80 σε εκδήλωση της εποχής με τη σύζυγό του Λόλα, με την οποία παντρεύτηκε το 1958 και έζησαν μαζί μέχρι τον θάνατό του

Τιμητική εκδήλωση

Τη Δευτέρα 15 Δεκεμβρίου η Τράπεζα της Ελλάδος διοργανώνει στην Αίθουσα Γενικών Συνελεύσεων στις 18.00 τιμητική εκδήλωση για τον Ξενοφάντα Ζολώτα με ομιλητές τον διοικητή Γιάννη Στουρνάρα, τον καθηγητή της Ιστορίας Οικονομικών Θεωριών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Μιχάλη Ψαλδόπουλο και τον πρώην διευθυντή της τράπεζας και στενό συνεργάτη του Ζολώτα, Νίκο Αλεξόπουλο. Την Τρίτη 16 Δεκεμβρίου ξεκινά στο Μουσείο της Τραπεζής της Ελλάδος (Αμερικής 3) η έκθεση με τίτλο «Ο Καθηγητής και η Τράπεζα της Ελλάδος». Η έκθεση θα είναι ανοικτή Τρίτη, Τετάρτη και Παρασκευή από 09.00 έως 15.00 και κάθε Πέμπτη από τις 09.00 έως τις 19.00.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΤΟΥ

Καθηγητής πανεπιστημίου στα 24 και δεινός κολυμβητής

ΥΠΗΡΞΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ από μικρός. Αγαπούσε το ποδόσφαιρο, ενώ μεγαλώνοντας έγινε πολύ καλός στο άλμα εις ύψος και φυσικά δεινός κολυμβητής. Είχε μάλιστα αναγάγει το κολύμπι σε απαραίτητο κανόνα στη ζωή του.

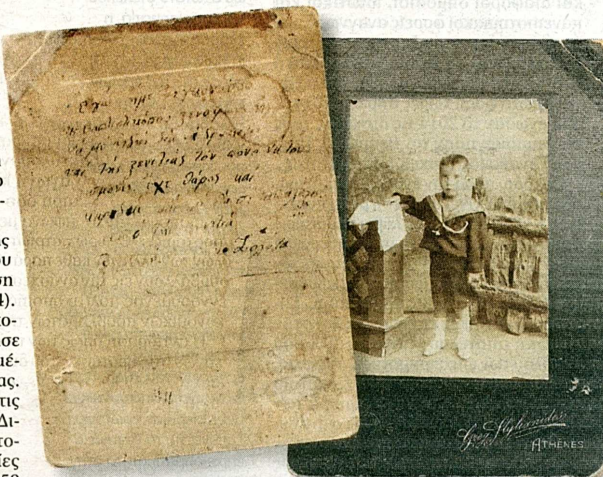
Στα 16 του εισάγεται στη Νομική Σχολή Αθηνών. Για τον δρόμο που ακολούθησε καθοριστική υπήρξε η συμβολή της μητέρας του. Ήταν εκείνη που τον στήριξε για να υλοποιήσει το όνειρο των πανεπιστημιακών σπουδών, όταν ο πατέρας του επεδίωκε να αναλάβει τα νιάτα της οικογενειακής επιχείρησης με τα πασιγνωστα εδωά και δεκαετίες κοσμήματα.

Δύο χρόνια αργότερα, στα 18 του, μεταβαίνει στη Λειψία για να πάρει πτυχίο από την Ανώτατη Σχολή Εμπορικών Σπουδών. Στα 24 του ήταν ήδη καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και δίδαξε φοιτητές, συνομηλικούς και αρκετά μεγαλύτερους

του. «Με τους φοιτητές δεν είχα προβλήματα», θα εξομολογηθεί αργότερα, «ίσια ίσα επειδή ήμασταν κοντά στην ηλικία τα καταφέραμε να συνεννοηθούμε πολύ καλά». Στη διάρκεια της Κατοχής έγινε μέλος της Εταιρείας Σοσιαλιστικών Μελετών, με αποτέλεσμα τη γνωριμία του εκεί με τους Γεώργιο Παπανδρέου και Κωνσταντίνο Καραμανλή.

Το 1955 αναλαμβάνει διοικητής της Τραπέζης της Ελλάδος, αξίωμα που διατήρησε έως το 1981 με εξαίρεση τα έτη της δικτατορίας (1967-1974). Εκτός από τη συμβολή του στην οικονομική πολιτική, ο Ζολώτας προώθησε και μια σειρά εκσυγχρονιστικών μέτρων για το προσωπικό της Τραπέζας.

Ήδη, από το 1948 συμμετέχει στις ετήσιες Γενικές Συνελεύσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Ιστορικές εξάλλου υπήρξαν δύο ομιλίες που έκανε εκεί το 1957 και το 1959

στα αγγλικά, χρησιμοποιώντας όμως μόνο λέξεις που είχαν ελληνική ρίζα.

Σε πολιτικό επίπεδο, πριν από το αξίωμα του πρωθυπουργού στην οικογενειακή κυβέρνηση, είχε συμμετάσχει στην υπηρεσιακή κυβέρνηση Ιωάννη Κιουσόπουλου το 1952 και στην πρώτη μεταδικτατορική κυβέρνηση Καραμανλή το 1974.

Αντιθέτως, το 1930 αρνήθηκε τη θέση του γενικού γραμματέα του Ανωτάτου Οικονομικού Συμβουλίου που του πρότεινε ο Ελευθέριος Βενιζέλος, επιλέγοντας να αφιερωθεί στη διδακτική και ερευνητική του δραστηριότητα.

Σε νηπιακή ηλικία το 1908. Το επιστολικό δελτάριο φέρει χειρόγραφη αφιέρωση προς τον παππού του. «Εχε θάρρος και καρδιά» αναφέρει μεταξύ άλλων.